



OBRAZ MUŻULMANÓW, MUŻULMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący
analizy przekazów medialnych
za grudzień 2022



Dofinansowane przez
Unię Europejską

OBRAZ MUZUŁMANÓW, MUZUŁMANEK I ISLAMU W POLSKICH MEDIACH

Raport podsumowujący analizy przekazów medialnych
za grudzień 2022

AUTOR: **Anita Kwiatkowska**

REDAKCJA: **Filip A. Gołębiewski**

WSPÓŁRACA: **Adriana Szaposznikow, Anna Klocek, Agnieszka Ptasik, Piotr Rączkowiak,
Karolina Sieradzan**

OPRACOWANIE GRAFICZNE I ŁAMANIE KOMPUTEROWE: **Ewa Górską, Andżelika Sochacka,
Izabela Sroka**

AUTOR ZDJĘCIA NA OKŁADCE: **Mknisanci from Adobe Stock**

© **Filip Gołębiewski, Anita Kwiatkowska, 2022**

© **Instytut Dyskursu i Dialogu, 2022**

ISBN 978-83-67941-04-4

Publikacja wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF



Publikacja udostępniona jest na licencji

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Na tych samych warunkach 4.0 (CC BY-NC-ND)

Raport powstał w ramach projektu „**Let’s Empower, Participate and Teach each other to Hype Empathy: Challenging discourse about Islam and Muslims in Poland**”, realizowanego w ramach Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV).

Projekt finansowany przez Unię Europejską. Wyrażone poglądy i opinie należą wyłącznie do autora(ów) i niekoniecznie odzwierciedlają poglądy i opinie Unii Europejskiej lub Komisji Europejskiej. Ani Unia Europejska, ani Komisja nie ponoszą za nie odpowiedzialności.

Praca naukowa opublikowana w ramach projektu międzynarodowego współfinansowanego ze środków programu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pn. „PMW” w latach 2022-2023; umowa nr 5245/GRANT KE/2022/2



**Dofinansowane przez
Unię Europejską**

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	4
Zbadane materiały i informacje	5
Tematyka badanych materiałów	9
Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych.....	14
Islam w negatywnych słownych określeniach.....	15
Negatywne nastawienie odbiorcy względem islamu	18
Zmiana nastawienia odbiorcy.....	25
Dobre praktyki.....	29
Spis, tabel, wykresów, zdjęć	32

WPROWADZENIE



Celem prowadzonego monitoringu mediów było zbadanie dyskursu medialnego na temat islamu, muzułmanów i muzułmanek w Polsce wraz z wychwyceniem przejawów islamofobii.

Do selekcji materiału badawczego zastosowano celowy dobór próby: materiały pochodziły z polskich portali informacyjnych, dotyczyły ww. tematyki, a opublikowano je między 1 a 31 grudnia 2022 roku. Badanie prowadzone było metodą analizy zawartości, narracji oraz analizą dyskursu.

Opisywane kategorie badawcze związane były przede wszystkim z:

- opisem podstawowych parametrów tekstu (m.in. data, miejsce publikacji artykułu),
- ogólną tematyzacją tekstu (wyodrębnienie tematyki głównej i tematów pobocznych),
- opisem graficznych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału obraźliwych, krzywdzących lub upraszczających przedstawienie islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego,
- opisem słownych elementów materiału, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem badanej grupy,
- opisem dobrych praktyk względem przedstawienia islamu, muzułmanów, muzułmanek, osób pochodzenia arabskiego.

ZBADANE MATERIAŁY - INFORMACJE



Badanie obrazu muzułmanek, muzułmanów i islamu w polskich mediach w grudniu 2022 roku oparto o 39 materiałów pochodzących z portali internetowych. Zasięg badania objął 12 różnorodnych polskich portali informacyjnych.

Najwięcej analizowanych materiałów pochodziło z onet.pl – 17 materiałów (ze stron: onet.pl, wiadomosci.onet.pl, podroze.onet.pl, kultura.onet.pl, kobieta.onet.pl, przegladsportowy.onet.pl), które stanowiło ok. 45 proc. wszystkich. Ponadto, w bazie badania znalazło się również 7 materiałów z wp.pl (turystyka.wp.pl, wiadomosci.wp.pl, turystyka.wp.pl), 3 – z tvp.info i po 2 z: rp.pl, salon24.pl, tvn24.pl. Po jednym materiale przeanalizowano w tym miesiącu z portali: biznesalert.pl, dorzeczy.pl, gazeta.pl, i.pl, interia.pl, o2.pl.

Tytuł medialny	Data publikacji materiału	Link do analizowanego materiału
tvn24.pl	01.12.2022	https://tvn24.pl/swiat/nie-zyje-przywodca-tzw-panstwa-islam-skiego-abu-al-hasan-al-haszemi-al-kurajsz-i-6293819
onet.pl	02.12.2022	https://podroze.onet.pl/ciekawe/polka-w-muzulmanskim-kraju-ma-z-zdradzal-mnie-z-dwiema-kobietami/2c0zp8e
onet.pl	05.12.2022	https://kultura.onet.pl/wiadomosci/farha-netfliks-jest-kandydatem-do-oscar-a-izrael-jednak-protestuje/0btd8z1
rp.pl	09.12.2022	https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art37577291-islam-z-niemieckim-akcentem-co-15-mieszkaniec-rfn-jest-muzulmaninem

**ZBADANE
MATERIAŁY**

onet.pl	12.12.2022	https://wiadomosci.onet.pl/swiat/iran-zakreca-kurerek-z-pieniedzmi-terrorysty-z-palestyny-maja-problem/59rqhmv
onet.pl	13.12.2022	https://podroze.onet.pl/ciekawe/co-sie-dzieje-z-du-sza-czlowieka-po-smierci-w-roznych-kulturach/wn3sxje
onet.pl	13.12.2022	https://podroze.onet.pl/ciekawe/co-sie-dzieje-z-du-sza-czlowieka-po-smierci-w-roznych-kulturach/wn3sxje
onet.pl	18.12.2022	https://kobieta.onet.pl/wiadomosci/mundial-2022-w-bogatym-katarze-to-one-sa-obywatelami-drugiej-kategorii/swbe15q?4752%3Futm_source=facebook_extra&utm_medium=social&utm_campaign=allonet_48h&utm_term=autor_4
tvn24.pl	18.12.2022	https://tvn24.pl/swiat/irak-atak-bombowy-w-okolicy-miasta-kirkuk-nie-zyja-policjanci-odpowiedzialnosc-wzielo-panstwo-islamskie-6529482
tvp.info	18.12.2022	https://www.tvp.info/65167506/panstwo-islamskie-przyznalo-siedo-zamachu-w-iraku-nie-zyje-9-policjantow
onet.pl	18.12.2022	https://podroze.onet.pl/ciekawe/jestem-corka-szejka-fragment-ksiazki-laila-shukri/s3ehk5g
onet.pl	19.12.2022	https://przegladSPORTOWY.onet.pl/pilka-nozna/reprezentacja-polski/homoseksualizm-jest-w-katarze-karany-a-oni-trzymaja-sie-za-rece-o-co-chodzi/wef3p1b
gazeta.pl	20.12.2022	https://wiadomosci.gazeta.pl/wiadomosci/7,114881,29285246,afganistan-talibowie-za-mykaja-uniwersytety-dla-kobiet.html
interia.pl	20.12.2022	https://wydarzenia.interia.pl/zagranica/news-pakistan-szturm-sluzb-na-posterunek-zginelo-kilkudziesieciu-,nld,6485140#utm_source=paste&utm_medium=paste&utm_campaign=chrome
tvp.info	20.12.2022	https://www.tvp.info/65184948/irak-masakra-w-wiosce-albu-bali-w-poblizu-miasta-al-chalis-podejrzanie-pada-na-panstwo-islamskie
onet.pl	20.12.2022	https://kultura.onet.pl/fragmenty-ksiazek/rzeznia-numer-jeden-fragment-reportazu-jerzego-haszczynskiego/w9dqhfw
onet.pl	20.12.2022	https://wiadomosci.onet.pl/tylko-w-onecie/inny-izrael-jeszcze-nigdy-partie-religijne-nie-mialy-takiego-wplywu/xpqx7vx
onet.pl	21.12.2022	https://podroze.onet.pl/aktualnosci/polka-o-swietach-w-muzulmanskim-kraju-co-z-alkoholem/1qybqe8

**ZBADANE
MATERIAŁY**

wp.pl	21.12.2022	https://wiadomosci.wp.pl/nowy-zakaz-talibow-pie-klo-w-afganistanie-jeszcze-wieksze-6846930886654816a
onet.pl	21.12.2022	https://podroze.onet.pl/ciekawe/szesc-rodzajow-nakryc-glowy-w-islamie-potrafisz-je-rozpoznać/tz0360g
onet.pl	21.12.2022	https://przehladsportowy.onet.pl/pilka-nozna/ile-kosztuje-szata-ktora-zalozono-messiemu-jej-cena-robi-wrazenie/pemf1d7?utm_source=onetsg_fb&utm_medium=social&utm_campaign=onetsg_fb_48h
biznesalert.pl	22.12.2022	https://biznesalert.pl/ropa-saudi-aramco-rafineri-gdanska-przychody-2023/
tvp.info	23.12.2022	https://www.tvp.info/65266959/islamistyczny-zamach-w-niemczech-nozownik-skazany
i.pl	23.12.2022	https://i.pl/wyrok-dla-nozownika-z-pociagu-zdaniem-sadu-atak-mial-podloze-islamistyczne/ar/c1-17152847
wp.pl	23.12.2022	https://wiadomosci.wp.pl/zamieszki-po-strzelaniu-w-paryzu-jest-goraco-6847753957964608a
onet.pl	24.12.2022	https://podroze.onet.pl/ciekawe/allah-wybral-nas-na-smierc-uprowadzili-samolot-i-skierowali-go-na-paryz/dnxj6tf
onet.pl	25.12.2022	https://przehladsportowy.onet.pl/pilka-nozna/mohamed-salah-w-ogniu-krytyki-niewinne-zdjecie-wywolalo-burze/fc0q0fl
salon24.p	26.12.2022	https://www.salon24.pl/u/glos-pokolenia-90/1272971,fala-imigrantow-z-krajow-muzulmanskich-w-polsce-91-to-mezczyzni
wp.pl	26.12.2022	https://wiadomosci.wp.pl/motyw-rasistowski-to-nie-byl-pierwszy-akt-agresji-sprawcy-strzelaniny-w-paryzu-6848630385847104a
wp.pl	27.12.2022	https://finanse.wp.pl/tusk-o-rafinerii-gdanskiej-na-wieksza-afeta-xxi-wieku-6849185831377760a
dorzeczy.pl	27.12.2022	https://dorzeczy.pl/opinie/386443/najwieksza-afeta-tusk-oskarza-pis-ws-rafinerii.html
onet.pl	27.12.2022	https://www.onet.pl/informacje/onetwiadomosci/-donald-tusk-durnie-z-pis-u-jacek-sasin-odpowiada/0d877q2,79cfc278
o2.pl	29.12.2022	https://www.o2.pl/sport/nie-tylko-cristiano-ronaldo-arabowie-walczą-o-kolejna-gwiazde-6849822655839040a
wp.pl	29.12.2022	https://turystyka.wp.pl/kierunek-dubaj-dlaczego-warto-zobaczyć-jedno-z-najchętniej-odwiedzanych-miast-na-swiecie-6849773991709536a

ZBADANE MATERIAŁY

wp.pl	29.12.2022	https://turystyka.wp.pl/s/nawylocie-pl/wyjatkowa-osada-i-tajemniczy-cmentarz-w-gorach-kopet-dag-betafeatures-1-6849791044537184a
wp.pl	29.12.2022	https://turystyka.wp.pl/urlop-w-dubaju-co-powinniscie-wiedziec-zanim-ruszycie-do-raju-6849782657096512a
salon24.pl	30.12.2022	https://www.salon24.pl/newsroom/1273643,muzulmanie-skladaja-skarge-na-michela-houellebecqaza-podzeganie-do-nienawisci
onet.pl	30.12.2022	https://podroze.onet.pl/ciekawe/polka-opowiada-o-zyciu-w-turcji-topless-i-burkini/sxm49ly
rp.pl	30.12.2022	https://www.rp.pl/spoleczenstwo/art37695551-miliony-nowych-egipcjan-europa-moze-sie-spodziewac-mas-imigrantow
onet.pl	30.12.2022	https://www.onet.pl/turystyka/onetpodroze/polka-opowiada-o-zyciu-w-turcji-topless-i-burkini/sxm49ly,07640b54

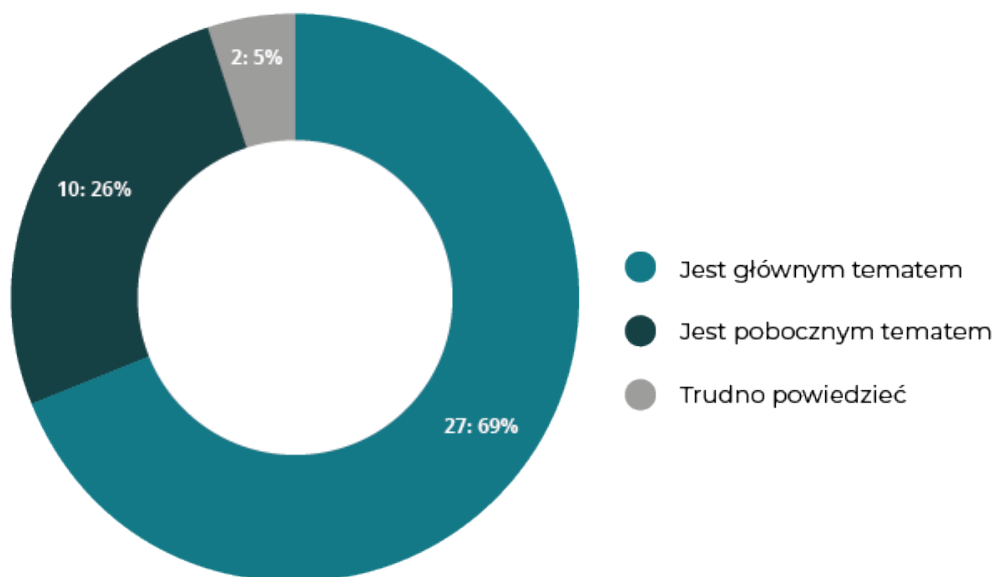
Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w listopadzie 2022
źródło: opracowanie własne

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW



ISLAM JAKO TEMAT MATERIAŁU MEDIALNEGO

Poddane analizie materiały medialne przebadano pod względem ogólnej tematykacji artykułów. W prawie 70 proc. zbadanych materiałów medialnych islam (oraz tematyka związana z muzułmanami, muzułmankami i/lub osobami pochodzenia arabskiego) był ich głównym tematem, co oznacza, że w większości dotyczył tej właśnie tematyki. 26 proc. stanowiły przekazy, w których islam był tematem pobocznym, a więc pojawiał się przy okazji omawiania innych tematów.



Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=39)

W dwóch materiałach z tego badanego miesiąca napotkano trudności w przypisaniu go do jednej z tych dwóch grup (zakwalifikowano go do „Trudno powiedzieć”). Jeden

z takich materiałów dotyczył negocjacji transferowych Cristiano Ronaldo i Sergio Ramosa do klubu z Arabii Saudyjskiej (Nie tylko Cristiano Ronaldo. Arabowie walczą o kolejną gwiazdę, o2.pl, 29.12.2022), a drugi – ciekawego miejsca w Turkmenistanie (Wyjątkowa osada i tajemniczy cmentarz w górach Kopet Dag, turystyka.wp.pl, 29.12.2022). Trudno zatem określić, czy tematy te wiązały się bezpośrednio czy pośrednio z interesującą badawczo tematyką.

FORMA WYSTĘPOWANIA ISLAMU JAKO TEMATU MATERIAŁU MEDIALNEGO

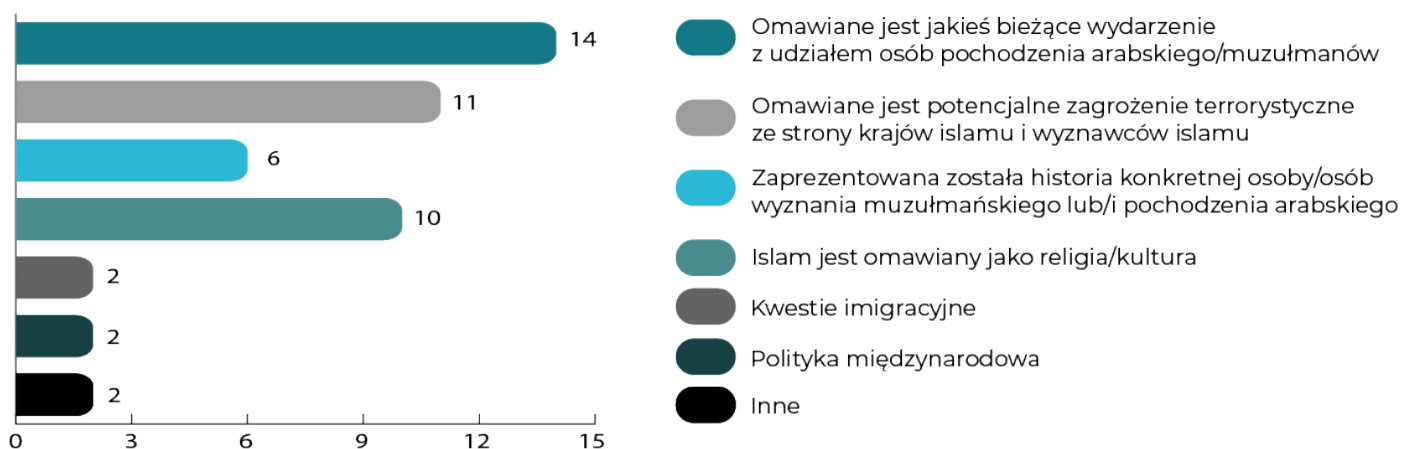
Opisując formę występowania islamu jako tematu głównego badanego materiału, wyodrębniono cztery kategorie:

- „Zaprezentowana została historia konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego”;
- „Islam jest omawiany jako religia/kultura”;
- „Omawiane jest potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu”;
- „Omawiane jest jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmanów”.

Były to najczęstsze tematy, które ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inna forma (wpisz jaka)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

W ten sposób 27 materiałów, których główny temat związany był z islamem i społecznością arabską przyporządkowano 47 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do sześciu unikatowych kategorii, co oznacza, że część zbadanych materiałów dotyczyła dwóch, trzech, a nawet czterech różnych tematów jednocześnie.

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW



Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

źródło: opracowanie własne

Większość zbadanych artykułów omawiała jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów (14 materiałów). W badanym miesiącu były to głównie materiały dotyczące ataków i zamachów, szczególnie często w kontekście potencjalnego zagrożenia terrorystycznego (11 materiałów), jak np.:

- Zamieszki po strzelaninie w Paryżu. „Jest gorąco”. Macron reaguje (wiadomosci.wp.pl, 23.12.2022);
- Nowy zakaz talibów. Piekło w Afganistanie jeszcze większe (wiadomosci.wp.pl, 21.12.2022);
- „Chciał wnieść wkład w światowy dżihad”. Biegli wykluczyli, by nożownik z pociągu był chory (tvp.info, 23.12.2022);
- Masakra w irackiej wiosce. Podejrzenie pada na tzw. Państwo Islamskie (tvp.info, 20.12.2022);
- Państwo Islamskie przyznało się do zamachu w Iraku. Nie żyje 9 policjantów (tvp.info, 18.12.2022);
- Iran zakręca kurek z pieniędzmi. Terrorysty z Palestyny mają problem (wiadomosci.onet.pl, 12.12.2022);
- Wyrok dla nożownika z pociągu. Zdaniem sądu atak miał podłoże islamistyczne (i.pl, 23.12.2022).

Islam w kontekście religii/kultury omawiano w 10 przypadkach m.in. omawiano nakrycia głowy muzułmańskich kobiet (Burka, hidżab, nikab. Rodzaje nakryć głowy w islamie, podroze.onet.pl, 21.12.2022) czy sytuacji kobiet w Katarze (W bogatym Katarze to one są obywatelami drugiej kategorii. Nie walczą o swoje prawa, kobieta.onet.pl, 18.12.2022). W kilka artykułów dotyczyło ponadto Polek mieszkających za granicą:

- Polka w Tunezji: "Z roku na rok coraz bardziej czuje się klimat świąt" (podroze.onet.pl, 21.12.2022);
- Polka w Turcji. Historia kobiety, której serce wpadło w pułapkę miłości [Fragment książki] (podroze.onet.pl, 02.12.2022);
- Polka opowiada o życiu w Turcji: "To kraj kontrastów, na plaży topless obok burkini" (podroze.onet.pl oraz onet.pl, 30.12.2022).

INNY GŁÓWNY TEMAT ANALIZOWANEGO MATERIAŁU

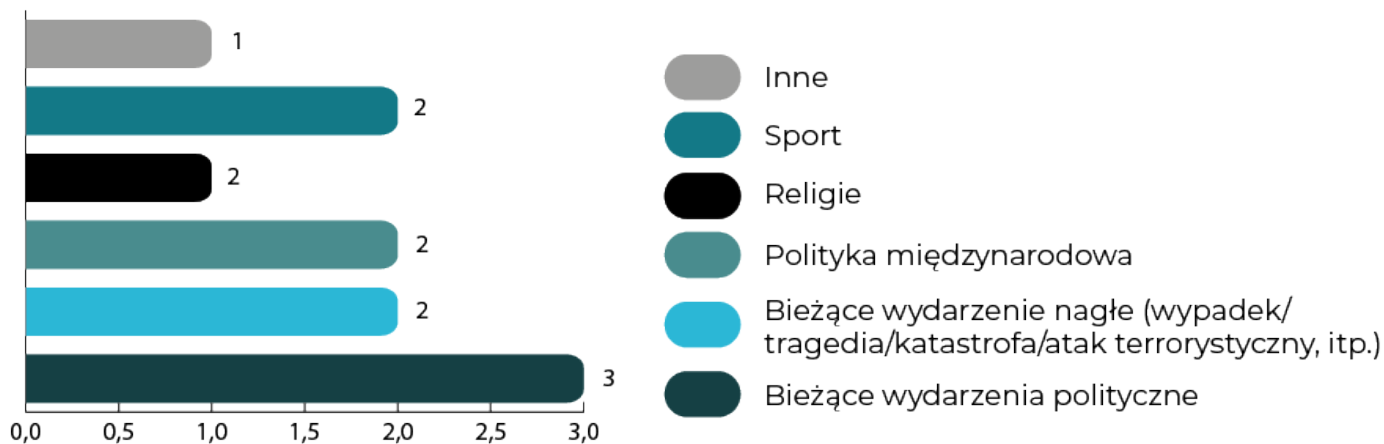
Jeśli islam stanowił temat poboczny materiału, to określano kategorię tematu głównego spośród niżej wymienionych:

- Bieżące wydarzenia polityczne;
- Kryzys przy granicy z Białorusią;
- Bieżące wydarzenie nagłe (wypadek/tragedia/katastrofa/atak terrorystyczny, itp.);
- Historia/kultura;
- Religie;
- Polityka międzynarodowa;
- Ogólne kwestie imigracyjne/uchodźcze.

Były to najczęstsze grupy tematyczne, przy których opisywano islam, muzułmanów/-ki i osoby pochodzenia arabskiego. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne tematy (wpisz jakie)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego określenia tematu.

W ten sposób 10 materiałów, których poboczny temat związany był z islamem i społecznością arabską przyporządkowano 11 razy (materiały mogły zawierać więcej niż jedną formę) do sześciu unikatowych kategorii.

TEMATYKA BADANYCH MATERIAŁÓW



Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów
źródło: opracowanie własne

W grudniu 2022 tematyka badanych materiałów o charakterze pobocznym w stosunku do islamu lub muzułmanów i/lub osób pochodzenia arabskiego była bardzo zróżnicowana.

Bieżące wydarzenia polityczne i polityka międzynarodowa były związane z wypowiedzią Donalda Tuska o sprzedaży udziałów Rafinerii Gdańskiej saudyjskiemu koncernowi naftowemu Saudi Aramco, a więc poruszały także aspekty gospodarczo-ekonomiczne w materiałach: Tusk o Rafinerii Gdańskiej. „Największa afera XXI wieku” (finanse.wp.pl, 27.12.2022), Donald Tusk: durnie z PiS-u. Jacek Sasin odpowiada (onet.pl, 27.12.2022), Tusk: Arabowie zrobili interes na Polsce przez durniów z PiS (dorzeczy.pl, 27.12.2022). Inwestorzy synonimicznie wielokrotnie nazywani byli „Arabami”.

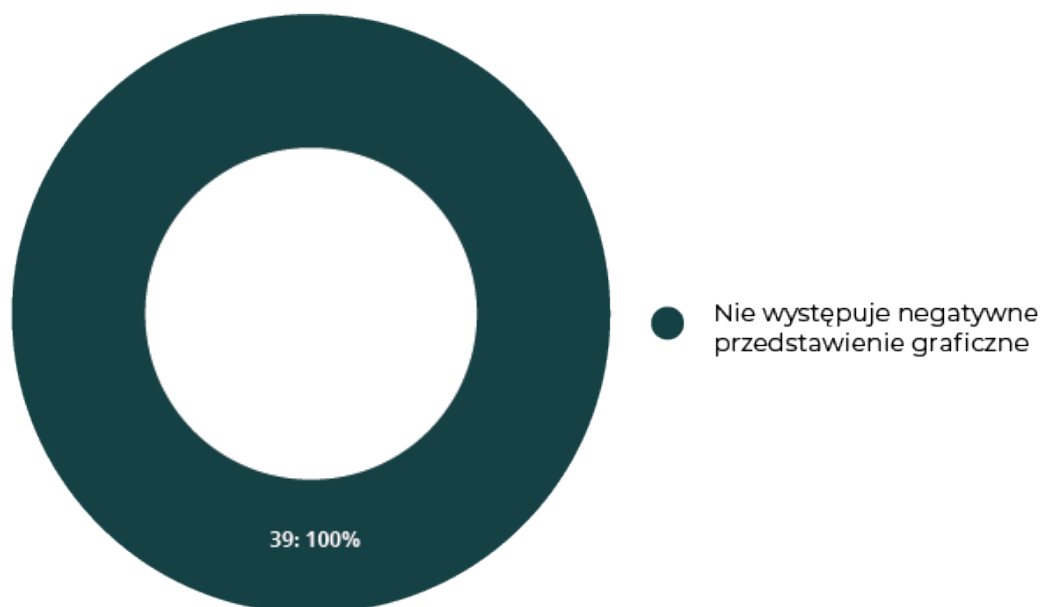
Odnosnie do tematów związanych ze sportem, wystąpiły 2 takie materiały w kontekście mundialu w Katarze. W pierwszym z nich Ile kosztuje szata, którą założono Messiemu? Jej cena robi wrażenie (przegladSPORTOWY.onet.pl, 21.12.2022) uwagę zwrócono na ubranie Lionel Messiego w tradycyjny katarski strój. Drugi Takich scen w Katarze się nie spodziewałem. Zaskoczenie to mało powiedziane (przegladSPORTOWY.onet.pl, 19.12.2022) dotyczył natomiast relacji jednego z reporterów na temat sytuacji, które spotkały go podczas pobytu w Katarze.

ISLAM W NEGATYWNYCH PRZEDSTAWIENIACH GRAFICZNYCH



Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające przedstawienia graficzne islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca nie wystąpiła żadnym materiale.

Pod uwagę brano zdjęcia, grafiki, rysunki, gif-y, filmiki i odwołania do nich w mediach społecznościowych, itp., którymi dany materiał został opatrzony. W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości zbierano materiał wizualny, opisywano sytuację dlaczego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające, a także określano wobec kogo ją zastosowano.



Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów
źródło: opracowanie własne (N=39)

ISLAM W NEGATYWNYCH SŁOWNYCH OKREŚLENIACH

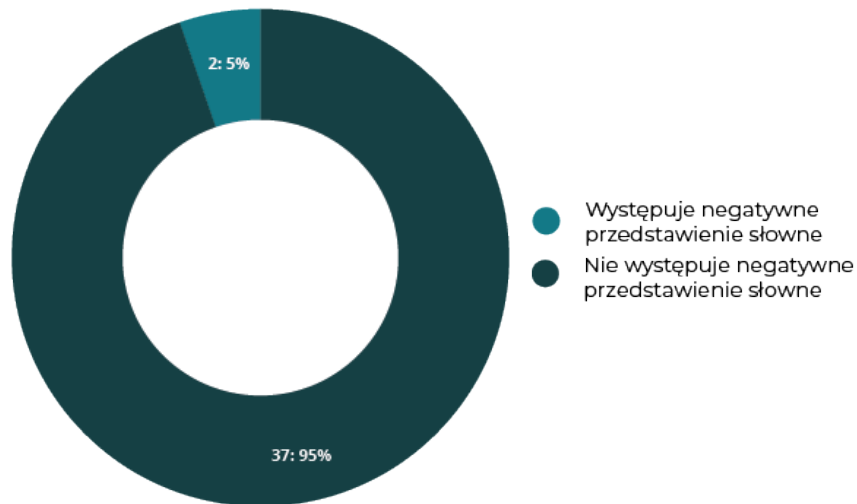


Przy analizie tego zagadnienia brano pod uwagę słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości opisywano sytuację dlaczego było to obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające oraz określano wobec kogo/ czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

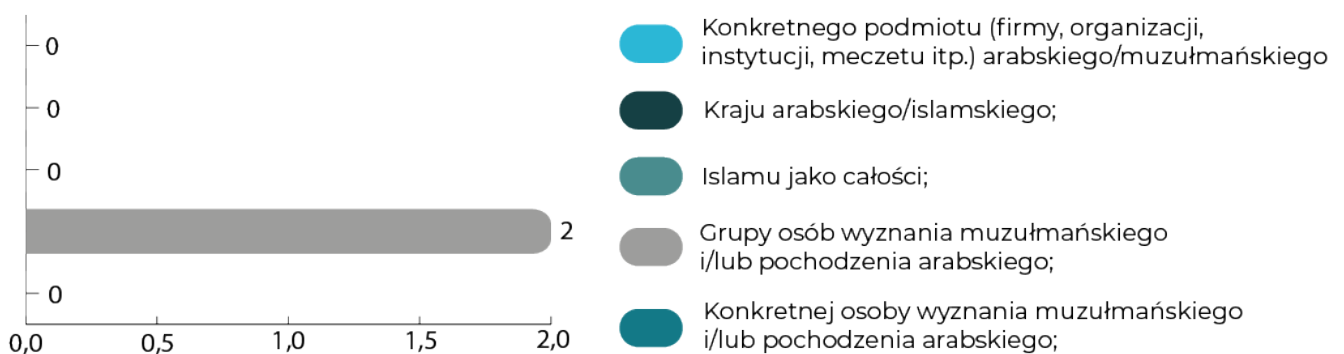
Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

**ISLAM
W NEGATYWNYCH
SŁOWNYCH OKREŚLENIACH**



Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów
Źródło: opracowanie własne (N=39).

Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek obraźliwe, krzywdzące lub upraszczające słowne określenia wobec islamu, muzułmanów czy osób pochodzenia arabskiego”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w dwóch z badanych materiałów (5 proc.).



Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów
Źródło: opracowanie własne

Oba z analizowanych materiałów tematykę związaną z islamem/muzułmanami/osobami pochodzenia arabskiego traktowały jako temat przewodni artykułu i oba pochodziły z „Rzeczpospolitej” (rp.pl).

Pierwszy z materiałów Miliony nowych Egipcjan. Europa może się spodziewać mas imigrantów (rp.pl, 12.2022) skierowany wobec grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego, zawierał fragment:

„O frustracji młodych Egipcjan, którzy wywodzą się z prostych rodzin i nie mają szansy na przebicie szklanego sufitu, pisał najślawniejszy współczesny pisarz egipski Alaa al-Aswany. Ta frustracja to jeden z powodów islamskiego radykalizmu i terroryzmu”.

W materiale odnotowano uproszczenie i jednoczesną groźbę dla odbiorcy, mówiącą, że niebezpieczeństwo i zagrożenie wynikające ze wzrostu ludności Egiptu, równa się wzrostowi zamachów terrorystycznych.

Z kolei drugi materiał Islam z niemieckim akcentem. Co 15 mieszkańców RFN jest muzułmaninem (rp.pl, 09.12.2022), również skierowany wobec grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego, mówił o tym, że rząd w Berlinie zamierza ograniczyć liczbę imamów pochodzenia zagranicznego. W artykule padły słowa świadczące o nielojalności tureckich imamów:

„Jest wśród nich wielu duchownych nieznających dobrze języka niemieckiego i o mocno ograniczonej percepcji niemieckich wzorców kulturowych. Lojalność tureckich imamów wobec nie tylko państwa niemieckiego, ale i muzułmańskich wspólnot tureckich pozostawiała wiele do życzenia. Zwłaszcza po puczu wojskowym w Turcji. Wielu imamów było w ścisłym kontakcie z tureckimi służbami bezpieczeństwa poszukującymi za granicą przeciwników prezydenta Recepta Erdogana. Wywołało to powszechne oburzenie w Niemczech”.

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU



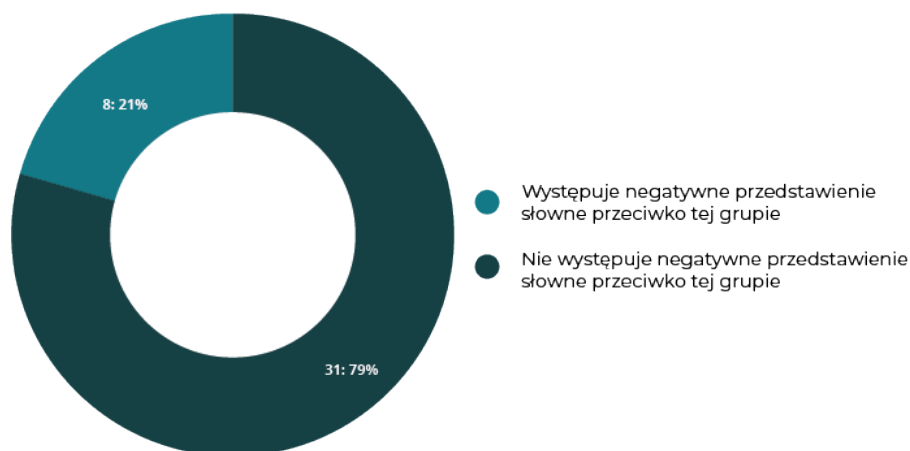
Analizując „czy w materiale pojawiają się jakiegokolwiek słowne określenia/sformułowania islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego, które mogą negatywnie nastawiać odbiorcę względem tej grupy”, odpowiedź twierdząca wystąpiła w 8 materiałach, co stanowiło 21 proc. badanych materiałów.

Pod uwagę brano słowne sformułowania, którymi dany materiał został opatrzony (w tytułach, śródtytułach, leadach czy korpusie artykułu). W przypadku wychwycenia takiej medialnej nieprawidłowości cytowano określenie/sformułowanie słowne, które może negatywnie nastawiać oraz opisywano sytuację dlaczego nastawiało ono negatywnie. Określano również wobec kogo/czego ją zastosowano:

- Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego;
- Islamu jako całości;
- Kraju arabskiego/islamskiego;
- Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu itp.) arabskiego/muzułmańskiego.

Były to najczęstsze osoby/podmioty, wobec których ujawniały główne tendencje opisywania islamu i badanych grup przez media w Polsce. W razie wystąpienia innych, materiał kodowano w dodatkowej kategorii – „Inne (wpisz jakie:)” – gdzie pojawiała się możliwość samodzielnego wpisania formy.

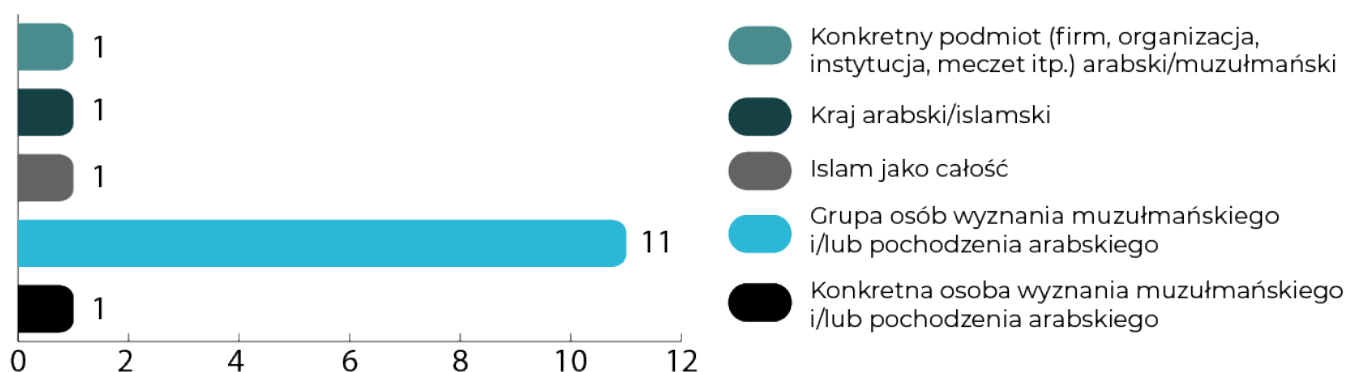
**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU**



Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne (N=39)

Negatywne przedstawienia wystąpiły w czterech różnych tytułach medialnych – 5 razy na onet.pl (ze stron: onet.pl, wiadomosci.onet.pl, kultura.onet.pl, podroze.onet.pl) i po jednym razie na portalach: rp.pl, salon24.pl, tvp.info. W dwóch z nich islam był tematem pobocznym o rozbieżnej tematyce. W pozostałych sześciu materiałach islam był tematem głównym materiału, gdzie głównie omawiano jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego/muzułmańskich, potencjalne zagrożenie terrorystyczne ze strony krajów islamu i wyznawców islamu bądź prezentowano historię konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego.



Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Źródło: opracowanie własne

NEGATYWNE NASTAWIANIE ODBIORCY WZGLĘDEM ISLAMU

Negatywne określenia słowne nastawiające przeciwko badanej grupie dotyczyły w najwyższym stopniu grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego (11 razy w 5 różnych materiałach). Do pozostałych kategorii skierowano takie określenia po jednym razie.

Poniżej zamieszczono tabelę, która przytacza określenia/sformułowania, które mogą negatywnie nastawiać oraz opis zauważonego problemu (Tabela 2).

Tytuł medialny i data	Określenie/sformułowanie słowne (cytat)	Wobec kogo/czego je zastosowano?	Opis kontekstu określenia /sformułowania
podroze.onet.pl (18.12.2022)	Niekiedy bogate Arabki miały romanse ze swoimi pochodzącymi najczęściej z Indii kierowcami. Albo po prostu tylko uprawiały z nimi seks.	Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Stwierdzenie, że muzułmanki są rozpustne może być negatywnie odbierane przez odbiorców.
kultura.onet.pl (20.12.2022)	Hanau ma kilka miast partnerskich za granicą. Jedno z nich to podparyskie Conflans-Sainte-Honorine. Osiem miesięcy po strzelaninie w Niemczech w tym francuskim miasteczku zginął Samuel Paty, nauczyciel historii, który podczas zajęć o wolności słowa pokazał uczniom karykatury Mahometa. Młody dżihadysta obciął mu głowę trzydziestopięciocentymetrowym nożem.	Konkretnej osoby wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego	Sformułowanie dotyczące zamachu terrorystycznego dokonanego przez dżihadystę, będzie budować negatywny obraz muzułmanów, natomiast ważny jest kontekst. W tym przypadku autor wykorzystuje powyższe jako puentę swojego reportażu, dotyczącego zamachu w Hanau, gdzie prawicowy niemiecki ekstremista, zabił osoby, które uważał za "nie Niemców", a które w większości były muzułmanami. Treść opisuje sam akt, a także jego reperkusje dla bliskich ofiar i całego miasta.
wiadomosci.onet.pl (20.12.2022)	Homoseksualiści arabscy z Zachodniego Brzegu szukają schronienia w Izraelu nie dlatego, żeby tu lepiej żyć, tylko żeby w ogóle żyć. Bo u siebie są z definicji skazani na śmierć, jako ci, którzy zhańbili honor rodziny i to ich rodziny, z racji honorowych, ścigają ich, a gdy ich dopadną – zabijają.	Islam jako całości	Realna groźba śmierci z tytułu innej orientacji seksualnej, działa na niekorzyść wizerunku całego islamu.

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>podroze.onet.pl (24.12.2022)</p>	<p>Terroryści chcieli roztrzaskać samolot o wieżę Eiffla; Nikt nie spodziewał się jednak, że przebywający na pokładzie niebawem przeżyją prawdziwy dramat wywołany przez grupę terrorystów, według których "Allah wybrał ich na śmierć" i na zawsze zapamiętają to Boże Narodzenie</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Sformułowanie zawarte jest w tytule, który od razu informuje o negatywnym dalszym ciągu materiału. Łączenie zamachu terrorystycznego z Allahem w leadzie nie pozostawia wątpliwości, że chodzi o muzułmanów.</p>
<p>onet.pl (30.12.2022)</p>	<p>Wschodnia Anatolia to społeczności bardzo tradycyjne, które kultuwują do dziś straszne, niehumanitarne zachowania, takie jak "zabójstwa honorowe". Są one surowo zakazane w Turcji, ale kobiety nadal giną w najokrutniejszy sposób, często z rąk swoich ojców lub mężów.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Mordy zgodne ze zwyczajami zaczerpniętymi z radykalnego wyznawania Islamu (choć autorka wyraźnie wspomina o błędnej interpretacji), budują negatywny wizerunek Turcji, czyli także muzułmanów. Należy oczywiście zwrócić uwagę na kontekst w którym pojawiają się takie informacje. W tym i w kolejnych przypadkach służą do zaprezentowania kontrastów i różnorodności postaw we współczesnej Turcji, nie są natomiast przejawem demonizowania lub wywyższania się z strony autorki, która opisuje całość z perspektywy osoby wywodzącej się z kręgów kultury zachodniej.</p>
<p>onet.pl (30.12.2022)</p>	<p>W 2015 r. tureckie kobiety narysowały na chodnikach sylwetki martwych osób, a następnie położyły się w ich miejscu. W ten sposób chciały zaprotestować przeciwko przemocy wobec kobiet. Manifest miał miejsce krótko po głośnej sprawie studentki, która broniła się przed gwałtem, została zamordowana.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Dowód na niebezpieczeństwa i zagrożenia jakie spotykają kobiety w Turcji, buduje poczucie zagrożenia, ale należy pamiętać o kontekście w jakim pojawia się taka informacja.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>onet.pl (30.12.2022)</p>	<p>Wobec kobiet użyto gazu łzawiącego i psów. Rząd chciał w ten sposób pokazać, że nie zgadza się na żadne feministyczne akcje.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Odbiorca wyraźnie otrzymuje przekaz, który sytuuje rząd Turcji jako wrogi i opresyjny wobec kobiet. Jeśli zakładamy, że rządzący są religijnymi konserwatystami (prezydent Turcji Recep Erdoğan tak się przedstawia), to taka postawa pośrednio wpływa na sposób postrzegania islamu. Nie zmienia tego nawet informacja, że w świetle prawa kwestie religijne są sprawą indywidualną - autorka materiału podkreśla to systematycznie w kilku miejscach.</p>
<p>rp.pl (30.12.2022)</p>	<p>Znaczna część społeczeństwa jest biedna, 30 proc. to analfabeci. Biedny Egipcjanin, na dodatek religijny, myśli tak: jak będę miał wiele dzieci, to na starość mi pomogą, duża rodzina to moja emerytura i moje ubezpieczenie</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Mimo, iż jest to opinia egipskiego politologa Saidiego Sadeka i kontekst w którym została wypowiedziana nie jest nacechowany negatywnie - prezentuje swoje stanowisko ws. polityki demograficznej swojego kraju, to jednocześnie w swojej treści jest ona w oczywisty sposób pejoratywna. Dlatego może, choć nie musi wzbudzić negatywne odczucia u odbiorcy wobec części Egipcjan. Kwestią otwartą, jest wybranie przez autora tych konkretnych fragmentów wypowiedzi politologia i dopasowania całości, do wstępnych założeń, jakie zakładano przed napisaniem materiału. Czy materiał powstawał z tzw.: tezą?</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

<p>rp.pl (30.12.2022)</p>	<p>Rodzą się dzieci, których nie będzie można odpowiednio wyżywić i wykształcić, część z nich będzie szukała w przyszłości zemsty na społeczeństwie. Albo uzna, że jedynym rozwiązaniem jest jakieś państwo islamskie, muzułmańska utopia</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Wyrażona obawa i ostrzeżenie może rodzić obawy dotyczące przyszłości - kwestii wzrostu liczby zradykalizowanych muzułmanów w społeczeństwie egipskim, które dla odbiorcy jest równoznaczne z zagrożeniem. Odwołanie do schematu, jakim odbiorcy polskich przekazów medialnych nt. muzułmanów są poddawani najczęściej - czy jest to intencjonalne działanie autora/ki, w które idealnie wpisuje się opinia politologa Saidiego Sadeka?</p>
<p>rp.pl (30.12.2022)</p>	<p>O frustracji młodych Egipcjan, którzy wywodzą się z prostych rodzin i nie mają szansy na przebicie szklanego sufitu, pisał najślawniejszy współczesny pisarz egipski Alaa al-Aswany. Ta frustracja to jeden z powodów islamskiego radykalizmu i terroryzmu.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego i/lub pochodzenia arabskiego</p>	<p>Zdecydowane uproszczenie i jednoczesna groźba dla odbiorcy przekaz jest prosty: niebezpieczeństwo i zagrożenie wynikające ze wzrostu ludności Egiptu, równa się wzrostowi zamachów terrorystycznych.</p>
<p>salon24.pl (26.12.2022)</p>	<p>Dzisiaj to dla tych państw ogromny problem a my co chwile słyszymy o kolejnych burdach, zamachach czy gwałtach.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>W podanym fragmencie autor przedstawia muzułmańskich/arabskich obywateli krajów zachodnich (Szwecja i Francja) w sposób, który sugeruje ich negatywny wpływ na społeczeństwo i jest to krzywdzące uogólnienie.</p>
<p>salon24.pl (26.12.2022)</p>	<p>Teraz może być inaczej i Polacy znowu stracą wiele potencjalnych partnerek na rzecz obcokrajowców. W dużych miastach rośnie liczba Polek które wychodzą za muzułmanów nierzadko zmieniając przy tym wyznanie.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Ten fragment tekstu tworzy fałszywy obraz tego, że imigranci „odbierają” polskim mężczyzną możliwość na rozpoczęcia związku z Polkami.</p>

**NEGATYWNE
NASTAWIANIE ODBIORCY
WZGLĘDEM ISLAMU**

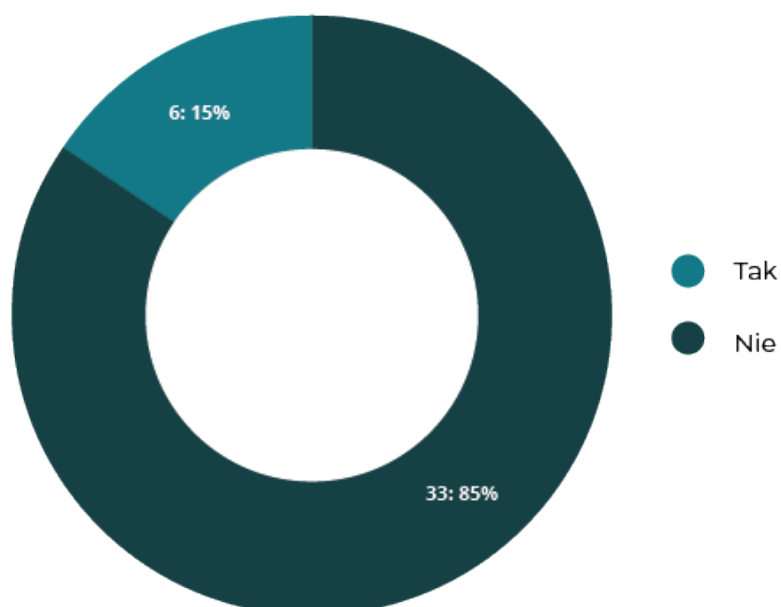
<p>salon24.pl (26.12.2022)</p>	<p>To niezrozumiała polityka polskiego rządu który może przecież ściągać imigrantów z innych regionów świata. Dlaczego Pakistan, Bangladesz, Uzbekistan, Turcja a nie Kolumbia, Wenezuela, Ekwador czy Peru? W Ameryce Łacińskiej sporo osób marzy żeby wyrwać się z biedy i wyjechać do Europy. Nawet Polska to dla wielu poziom marzeń. Napewno bliżsi kulturowo katolicy z krajów łатыnoskich będą lepiej asymilowali się niż muzułmanie z Bliskiego Wschodu. W Hiszpanii czy Portugalii nie brakuje imigrantów także z Ameryki Południowej ale do tej pory nie było słychać żeby rozwalali centra miast kiedy mecze przegrywała Brazylia czy Ekwador. Tak samo nikt raczej nie będzie robił problemu Polakom kiedy w oko wpadłaby czyjaś córka czy siostra.</p>	<p>Grupy osób wyznania muzułmańskiego/pochodzenia arabskiego</p>	<p>Stereotypizacja społeczności muzułmańskiej/pochodzenia arabskiego</p>
<p>tvp.info (20.12.2022)</p>	<p>[...] w ataku bombowym w pobliżu miasta Kirkuk w irackim Kurdystanie zginęło dziewięciu funkcjonariuszy irackiej policji federalnej.</p> <p>Do zorganizowania ataku przyznało się tzw. Państwo Islamskie.</p>	<p>Konkretnego podmiotu (firmy, organizacji, instytucji, meczetu, itp.) arabskiego/muzułmańskiego</p>	<p>Informacja o zamachu terrorystycznym wpisuje się postrzeganie muzułmanów jako zagrożenia, nawet jeśli można uznać, że jest to forma walki zbrojnej, a ofiarami są policjanci (prawdopodobnie również muzułmanie), a nie cywile. Odbiorca otrzymuje wskazanie kto stoi za atakiem - Państwo Islamskie, oraz potencjalne za kolejnymi tego typu działaniami. Materiał wpisuje się w konkretny model relacji z ogarniętego wojną domową Iraku, po tym jak kilka lat temu siły międzynarodowe opuściły ten region.</p>

Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie
Źródło: opracowanie własne

ZMIANA NASTAWIENIA ODBIORCY



W przypadku 6 materiałów (15 proc.) można dostrzec skonstruowanie materiału medialnego w taki sposób, który może zmienić nastawienie odbiorców. We wszystkich badanych materiałach islam był głównym tematem materiału, gdzie głównie zaprezentowana została historia konkretnej osoby/osób wyznania muzułmańskiego lub/i pochodzenia arabskiego lub/oraz omawiano jakieś bieżące wydarzenie z udziałem osób pochodzenia arabskiego i/lub muzułmanów.



Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Źródło: opracowanie własne (N=39)

W kontekście zagrożenia ze strony islamu i/lub osób pochodzenia arabskiego, wymienić można trzy artykuły, które mogłyby zmienić nastawienie odbiorcy na bardziej negatywne:

- ***Fala imigrantów z krajów muzułmańskich w Polsce, 91% to mężczyźni.*** (salon24.pl, 26.12.2022) ma charakter propagandowy, bowiem próbuje stworzyć u czytelnika strach przed „islamizacją Polski” i tworzy fałszywy (stereotypowy i krzywdzący) obraz społeczności muzułmańskiej i/lub pochodzenia arabskiego. Artykuł jest wysoce szkodliwy – z jednej strony obraża muzułmanów, muzułmanki i polskie kobiety, z drugiej – pokazuje niedolę polskich mężczyzn niemogących znaleźć sobie partnerki przez obcokrajowców pracujących w Polsce. Przykładami mogą być fragmenty: „Dzisiaj stanowią już we Francji czy Szwecji około 10% społeczeństwa. Ich dzieci i kolejne pokolenia imigrantów mniej asymilowały się z zachodnimi społeczeństwami niż pierwsza fala. Dzisiaj to dla tych państw ogromny problem a my co chwile słyszymy o kolejnych burdach, zamachach czy gwałtach”; „Jeszcze przed falą muzułmańskiej imigracji do Polski liczbę małżeństw Polek z muzułmanami szacowano na ponad 100 tysięcy [2]. Polki są jak wiemy otwarte na związki z obcokrajowcami. Niestety kobiety z krajów pochodzenia ich partnerów już najczęściej takie nie są. Polacy tracą kobiety na potęgę sami nie znajdując alternatywy. Na dzień dzisiejszy w Polsce brakuje ponad milion kobiet w rejestrach osób wolnego stanu cywilnego. Na 100 wolnych kobiet przypada aż 126 samotnych polskich mężczyzn”;
- ***Zamieszki po strzelaninie w Paryżu. “Jest gorąco”. Macron reaguje*** (wiadomosci.wp.pl, 23.12.2022), który prezentuje agresywne zachowania osób pochodzenia arabskiego na ulicach Francji. Artykuł ma wymownie negatywny przekaz odnoszący się do tej grupy osób;
- ***Islam z niemieckim akcentem. Co 15 mieszkaniec RFN jest muzułmaninem*** (rp.pl, 09.12.2022) – odbiorca może w bardziej stereotypowy sposób postrzegać osoby pochodzenia muzułmańskiego: „Rząd Olafa Scholza nie jest pierwszym, który pragnie zastąpić zagranicznych imamów duchownymi wykształconymi w Niemczech (...) Jest wśród nich wielu duchownych nieznających dobrze języka niemieckiego i o mocno ograniczonej percepcji niemieckich wzorców kulturowych. Lojalność tureckich imamów wobec nie tylko państwa niemieckiego, ale i muzułmańskich wspólnot tureckich pozostawiała wiele do życzenia. Zwłaszcza po puczu wojskowym w Turcji. Wielu imamów

było w ścisłym kontakcie z tureckimi służbami bezpieczeństwa poszukującymi za granicą przeciwników prezydenta Recepta Erdogana. Wywołało to powszechne oburzenie w Niemczech”.

Pozostałe trzy materiały należy wskazać jako takie, który mogły w pozytywny sposób przyczynić się do zmiany stosunku odbiorcy względem islamu, muzułmanów, muzułmanek i/lub osób pochodzenia arabskiego.

Córka szejka opowiada o życiu w muzułmańskim raju [Fragment książki] (podroze.onet.pl, 18.12.2022) zawiera fragmenty książki. Czytając beletrystyczne książki również można uzyskać wiedzę na temat islamu, zwłaszcza jeśli autorka pisze z szacunkiem wobec opisywanego świata. Zyskujemy możliwość poznania zasad, konwenansów oraz norm społecznych, czy obyczajowych i kulturowych jakie obowiązują w kraju muzułmańskim. Przykładowo poniżej przytoczonych fragment pokazuje ubieranie się w piękne i drogie ubrania od projektantów przez muzułmanki:

„Dziewczyny, nawet jeśli były ubrane według zasad, które nakazywał islam, czyli najczęściej w sukienki lub spódnice do ziemi i bluzki z długimi rękawami oraz chusty na głowach, miały stroje wyróżniające się intensywnymi kolorami, zaś hidżaby z jedwabiu lub innych szlachetnych materiałów i często z czołowych domów mody, takich jak Dior albo Yves Saint Laurent. Tak samo torebki – Gucci, Prada, Chanel, Versace, Chloé, Louis Vuitton, Armani lub Burberry. No i okulary. Okulary były przecież tak samo ważne jak torebki. I jeszcze buty. Buty też, oczywiście”.

Zmianę na bardziej pozytywne nastawienie odbiorcy może wywołać także artykuł Polka opowiada o życiu w Turcji: “To kraj kontrastów, na plaży topless obok burkini” (onet.pl, 30.12.2022), prezentując różne obyczaje panujące w Turcji:

„Życie kobiet w Turcji to temat, który należy nagłaśniać, aby łamać stereotypy o tym kraju. Odwieczny kontrast i wzajemne oddziaływanie kultury zachodniej i wschodniej sprawiają, że Anatolia to miejsce unikatowe. Na styku kultur łączy się wiele tradycji, które przeplatają się od wieków, a wiele z nich dotyczy płci pięknej”.

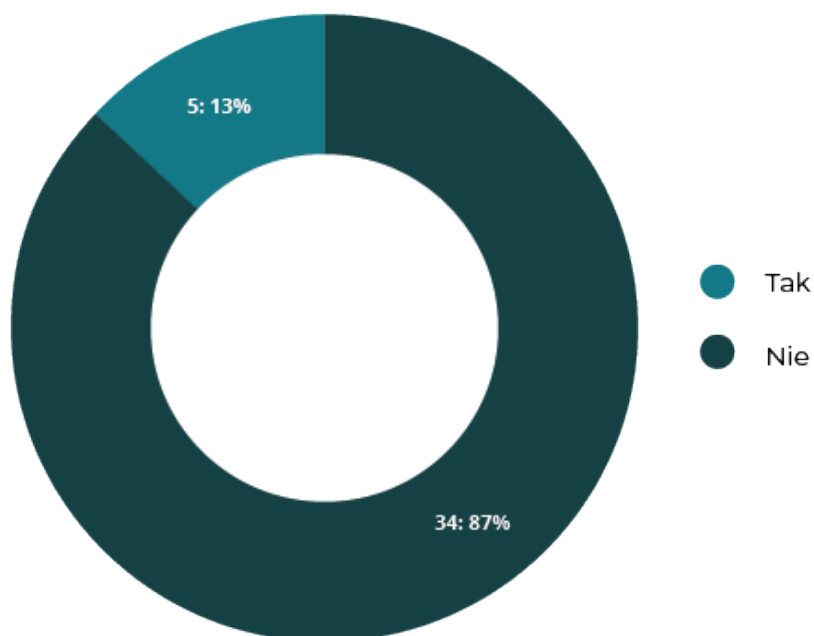
Szerokie spectrum poruszonych w materiale tematów, pozwala poznać i zmienić sposób postrzegania muzułmanów mieszkających w Turcji. Poszczególne elementy w sposób korzystny, budują u odbiorcy całościowy obraz współczesnej Turcji, nie uciekając jednocześnie od tematów trudnych, a także wskazując pozytywne postawy i działania jak walkę kobiet o swoje prawa. Całość tworzy cenne źródło wiedzy, zmieniające najczęściej spotykaną, czarno-białą perspektywę u osób nie znających realiów życia tamtejszych mieszkańców.

Artykuł *Urlop w Dubaju. Co powinniście wiedzieć, zanim ruszycie do raju?* (turystyka.wp.pl, 29.12.2022) może pomóc w zapoznaniu się z inną kulturą – islamem. Nawet pomijając jego reklamowy charakter i oczywistą atrakcyjność Dubaju jako miejsca, w którym można spędzić wakacje, to cenne gdy materiał wychodzi poza schemat straszenia krajami arabskimi, muzułmanami oraz przedstawiania ich jako zagrożenie.

DOBRE PRAKTYKI



W 5 przypadkach (13 proc. materiałów) odnotowano zastosowanie dobrych praktyk względem opisu islamu, muzułmanów/-ek czy osób pochodzenia arabskiego. Materiały te pochodziły z dwóch portali: onet.pl (4 materiały z onet.pl, przegladsportowy.onet.pl, podroze.onet.pl) oraz jeden z turystyka.wp.pl. W 3 materiałach islam był głównym tematem, a w dwóch pozostałych – pobocznym.



Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Źródło: opracowanie własne (N=39)

Artykuł *Czy po śmierci na ziemi istnieje dalsze życie? Wierzenia różnych kultur* (podroze.onet.pl, 21.12.2022) informował nt. różnych nakryć głowy noszonych przez muzułmańskie kobiety.

Materiał *Czy po śmierci na ziemi istnieje dalsze życie? Wierzenia różnych kultur* (podroze.onet.pl, 13.12.2022) edukował z kolei o różnych religiach świata, pozwalał na kompleksowe spojrzenie na różne kultury.

Polka opowiada o życiu w Turcji: "To kraj kontrastów, na plaży topless obok burkini" (onet.pl, 30.12.2022) prezentuje różne obyczaje panujące w Turcji. W celu łamania stereotypów można przytoczyć przykładowe fragmenty:

„Wszystkie moje koleżanki Turczynki ubierają się w stylu zachodnim. Jeśli pojechalibyście do Izmiru, prawdopodobnie doznalibyście szoku na widok nastolatek z gołymi pępkami, które często ubierają się bardziej kontrowersyjnie, niż młode Polki. Turcja jest krajem kontrastów. Kocham ją za to całym sercem, bo leżąc na plaży, widzimy kobiety opalające się topless, obok których w wodzie pluska się muzułmanka w burkini. Nikt nikomu nie wadzi, a różnorodność pozwala na wspólne życie”.

„To, jaką drogę wybierze turecka kobieta, bardzo często zależy od pochodzenia i rodziny, w jakiej została wychowana, a mówiąc krótko – od ojca. W Turcji nie istnieje żaden nakaz noszenia hidżabów, czyli chust na głowie, a mimo to, wiele kobiet nadal zakrywa swoje włosy i twarze. Na szczęście, większość z nich może podjąć decyzję samodzielnie, ale nie zapominajmy o rodzinach tradycyjnych, w których o losie kobiety decyduje najpierw ojciec, a potem mąż. Jeśli ta rodzina jest do tego praktykująca, to kobieta nigdy w życiu nie pokaże swoich włosów przed światem...”.

„Turczynki, które wychowały się według modelu "zachodniego", odwlekają wyjście za mąż, korzystają z życia, idą na studia, ubierają się, jak chcą i można powiedzieć, że robią, co chcą”.

W materiale *Ile kosztuje szata, którą założono Messiemu? Jej cena robi wrażenie* (przegladsportowy.onet.pl, 21.12.2022) wyjaśniono czym jest biszt: „Biszt składa się z 7 fragmentów i jest wykonywany ręcznie z materiałów pochodzenia japońskiego” oraz jakie

ma tradycyjne znaczenie dla kultury katarskiej, komu i w jakich okolicznościach przysługuje prawo do jego noszenia. Ciekawostka, ale cenna w kontekście przybliżania kultury muzułmańskiej dla nieznanego tematu odbiorcy.

Ostatni artykuł *Urlop w Dubaju. Co powinniście wiedzieć, zanim ruszycie do rajy?* (turystyka.wp.pl, 29.12.2022) jest materiałem sponsorowanym. Kwestia poznania oferty turystycznej Dubaju, pośrednio wpływa na możliwość poznania islamu. Atrakcje i ciekawe z punktu wyjazdu wakacyjnego miejsca są opisane poprawnie z zachowaniem wskazówek niezbędnych do bezproblemowego funkcjonowania w świecie muzułmańskim. Dodatkowo zaznaczono, kiedy przypada ramadan, opisano krótką historię państwa lub sposób w jaki należy uszanować miejscowe zwyczaje np. dostosowując strój do odwiedzania miejsc kultu religijnego.

SPIS TABEL, WYKRESÓW, ZDJĘĆ



Wykresy (w kolejności występowania)

Wykres 1. Islam jako temat materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 2. Forma występowania islamu jako tematu materiału medialnego – rozkład badanych materiałów

Wykres 3. Inne główne tematy badanych materiałów

Wykres 4. Islam w negatywnych przedstawieniach graficznych – rozkład badanych materiałów

Wykres 5. Islam w negatywnych słownych określeniach – rozkład badanych materiałów

Wykres 6. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń – rozkład badanych materiałów

Wykres 7. Islam w negatywnych słownych określeniach nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 8. Osoba/grupa/podmiot, wobec której użyto negatywnych słownych określeń nastawiających przeciwko tej grupie – rozkład badanych materiałów

Wykres 9. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy po zapoznaniu się z materiałem nastawienie odbiorcy względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego może się zmienić?

Wykres 10. Rozkład odpowiedzi na pytanie: Czy w materiale można znaleźć jakieś dobre praktyki opisu względem islamu/muzułmanów/osób pochodzenia arabskiego?

Tabele (w kolejności występowania)

Tabela 1. Spis zbadanych materiałów w grudniu 2022

Tabela 2. Spis negatywnych określeń, nastawiających przeciwko badanej grupie



Publikacja została wydana jedynie w wersji cyfrowej do pobrania w PDF



ISBN 978-83-67941-04-4



9 788367 941044